Het coalitieakkoord 2022 benoemt de ambitie om ‘Community Wealth Building (CWB) nadrukkelijk een plaats te geven in de masterplannen en te onderzoeken hoe we lokale economische infrastructuur meer ten gunste van de buurten kunnen laten komen’. CWB is een strategie voor lokale economische ontwikkeling die, door middel van lokale inkoop en het sturen van het inkoopbeleid van ankerorganisaties als motor voor economische groei, de lokale circulering van geldstromen bevordert, de economie democratiseert, en een ondersteunende lokale financiële infrastructuur opbouwt om welvaart duurzaam binnen de gemeenschap te verankeren en te laten groeien.

Deze ambitie wordt mede vormgegeven binnen de Aanpak Noord.

Het is relevant te benoemen dat, parallel aan de totstandkoming van een CWB-strategie, op stedelijk niveau actieve verkenningen plaatsvinden rond het bredere thema Gemeenschapseconomie. Momenteel wordt ambtelijk en zowel domein- als directieoverstijgend, onderzocht hoe diverse activiteiten kunnen bijdragen aan het lokaal houden van waarde en het versterken van kansengelijkheid, met als doel "bij te dragen aan het ontwerpen van een meer stevige samenwerking" en een "opmaat kan vormen voor dit onderwerp in de nieuwe bestuursperiode."

Voor Stadsdeel Noord biedt dit de kans om met een heldere positionering en effectieve CWB-aanpak strategisch aan te sluiten op deze zich ontwikkelende, bredere visie, die naar alle verwachting in de volgende bestuursperiode een belangrijke rol zal spelen.

Recente besprekingen in het Dagelijks Bestuur van het stadsdeel Noord hebben de wens bevestigd om Community Wealth Building (CWB) te benaderen vanuit een praktisch perspectief, gericht op de specifieke waarde voor de Noordse economie en de uitdagingen waar het stadsdeel mee te maken heeft. Er is een duidelijke behoefte aan een aanpak die van onderop en vanuit de lokale context tot stand komt, en in mindere mate vanuit theoretische aannames.

Dit document dient als startpunt voor een strategische dialoog binnen het Dagelijks Bestuur van het stadsdeel Noord. Het heeft als doel:

1. Een gedeeld, feitelijk beeld te schetsen van de economische en maatschappelijke context van Amsterdam Noord die de relevantie van- en noodzaak tot Community Wealth Building onderstreept.
2. De concrete onderdelen van een Community Wealth Building-strategie te presenteren en te analyseren hoe deze kunnen worden ingezet om de geschetste uitdagingen te adresseren, met specifieke aandacht voor de wijze waarop dit de bestuurlijke portefeuilles versterkt en de gewenste strategische positionering van het Dagelijks Bestuur ondersteunt
3. Inzicht te geven in de huidige inzet vanuit de Aanpak Noord op dit vlak.
4. Het gesprek binnen het Dagelijks Bestuur te stimuleren over hoe de bestuurders zich wensen te verhouden tot een Community Wealth Building-strategie, hoe zij elkaars rollen hierin zien, en welke randvoorwaarden, inclusief een heldere verdeling van bestuurlijk eigenaarschap, essentieel zijn voor een succesvolle implementatie in Noord.

Beoogd resultaat van bespreking in de staf is het verkrijgen van bestuurlijke richting, gericht op het creëren van bestuurlijk eigenaarschap voor de onderscheiden onderdelen van de concrete (toekomstige) CWB-strategie en -inzet in Noord.

1 Economische Dynamiek en Structurele Uitdagingen in Amsterdam Noord

De focus ligt, zoals verzocht door het DB, op de concrete uitdagingen - inclusief die van het MKB – en de waarde die een strategie als CWB hierin kan bieden, in plaats van op theoretische dogma's. Deze analyse dient als gezamenlijk vertrekpunt voor de strategische dialoog over hoe CWB antwoord kan bieden op de in dit hoofdstuk benoemde Noordse opgaven. Ieder van deze opgaven illustreert immers de noodzaak voor een economie die meer lokaal verankerd en inclusief is, en biedt zo een direct aanknopingspunt voor de principes van Community Wealth Building.

1.1. Een Economie waarvan de Baten Onvoldoende Lokaal Landen

Ondanks de economische bedrijvigheid in en rond Noord, profiteert de lokale gemeenschap hier niet optimaal van. Een significant deel van de economische waarde, of het nu gaat om winsten van bedrijven, bestedingen van consumenten, of de inzet van publieke middelen via aanbestedingen, lekt weg uit het stadsdeel en eindigt daarom niet bij Noorderlingen zelf. Geldstromen blijven dan ook niet circuleren binnen de Noordse economie, waardoor de potentie voor lokale herinvestering en het creëren van duurzame welvaart voor de eigen inwoners deels onbenut blijft. Hierdoor vertaalt economische groei zich niet evenredig naar een hoger welzijn voor iedereen, met name in de bestaande buurten. Kort gezegd: hoewel er geld dóór de wijken stroomt, stroomt het even snel de wijk weer uit.

1.2. Kansenongelijkheid en een Mismatch op de Lokale Arbeidsmarkt

Noord kent een hardnekkige, soms intergenerationele, kansenongelijkheid. Een aanzienlijk deel van de jeugd groeit op in armoede, begint met een taalachterstand aan hun schoolcarrière, wat resulteert in een bovengemiddeld aantal vroegtijdige schoolverlaters (18,5%) en een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt. De werkgelegenheid die in Noord ontstaat, komt veelvuldig ten goede aan personen van buiten het stadsdeel of de direct omliggende, kwetsbaardere wijken. Hierdoor komt de lokale, kwalitatieve, werkgelegenheid in Noord niet toe áán Noord.

1.3. Druk op de Buurteconomie en de Centrale Rol van het Lokale MKB

De buurteconomie in Noord toont kwetsbaarheden die een gerichte aanpak vragen. Een relatief lage organisatiegraad onder lokale ondernemers beperkt hun collectieve slagkracht en vermogen om gezamenlijk de lokale economische waarde te sturen. Dit onderschrijft het belang van het ondersteunen van ondernemerscollectieven om deze positie te versterken. Er is een duidelijke behoefte aan economische modellen die samenwerking stimuleren en lokale ondernemers een sterkere stem geven.

Daarnaast staat de continuïteit van lokaal gewortelde MKB-bedrijven, die vaak een belangrijke maatschappelijke rol vervullen en een buurt identiteit geven, onder druk. Het behoud en de versterking van ondernemerschap dat primair gericht is op het dienen van de lokale gemeenschap en het herinvesteren van waarde binnen Noord, is in dit licht wenselijk.

1.4. Uitgedaagd Vertrouwen en de Behoefte aan Meer Economische Zeggenschap

De snelle veranderingen en de zichtbare verschillen tussen nieuwe en bestaande wijken hebben bijgedragen aan een gevoel van onvrede en een gedaald vertrouwen in de overheid bij een deel van de bewoners en ondernemers. Er is een sterke behoefte, zoals verwoord onderschreven door de Aanpak Noord, aan een andere manier van samenwerken waarbij bewoners en ondernemers meer zeggenschap en mede-eigenaarschap ervaren over de ontwikkelingen in hun buurt. Het versterken

van bewonersbetrokkenheid en het serieus nemen van lokale kennis en expertise zijn cruciaal om dit vertrouwen te herstellen.

1.5 Concluderend

Bovengenoemde uiteenzetting onthult geen losstaande problemen, maar een diepgeworteld en samenhangend patroon in Amsterdam Noord: Het weglekken van economische waarde uit het stadsdeel, de mismatch op de arbeidsmarkt waardoor Noordse talenten en werkzoekenden onvoldoende profiteren van lokale kansen, de precaire positie van het lokale MKB en de buurteconomie, en het broze vertrouwen gekoppeld aan beperkte economische zeggenschap, zijn alle symptomen van een onderliggende economische structuur die onvoldoende lokaal verankerd en inclusief is.

In essentie komt het erop neer dat de mechanismen om welvaart daadwerkelijk in Noord te laten landen, hier te laten circuleren, en ten goede te laten komen aan de brede gemeenschap – met name aan degenen die nu achterblijven – onvoldoende ontwikkeld of afwezig zijn.

Men kan daarom stellen dat het ontbreekt aan een systeem waarin lokale inkoop vanzelfsprekend is, waarin het inkoopbeleid van grote ankerorganisaties bewust wordt ingezet als motor voor lokale ontwikkeling, waarin geldstromen daadwerkelijk lokaal blijven en herinvesteerd worden, waarin de economie meer gedemocratiseerd is door eigendom en zeggenschap breder te beleggen, en waarin een robuuste lokale financiële infrastructuur dit alles ondersteunt. Precies deze elementen, die de kern vormen van een Community Wealth Building-strategie, zijn nu onderontwikkeld. Dit leidt tot een situatie waarin de Noordse economie haar volledige potentieel voor de eigen inwoners en ondernemers niet waarmaakt. Een strategie die deze ontbrekende schakels aanpakt, biedt dan ook een fundamentele en integrale oplossing voor de geschetste, samenhangende problematiek en sluit aan bij de ambities van zowel de ambities en geconstateerde problematiek in Agenda Economie Stadsdeel Noord en de Noordse Uitvoeringsagenda Werk & Bestaanszekerheid als de brede lange termijn doelstellingen van de Aanpak Noord.

2 De manieren waarop Community Wealth Building concreet een antwoord biedt op de Noordse Uitdagingen

De in hoofdstuk 2 geschetste structurele en samenhangende uitdagingen in Amsterdam Noord vragen om een integrale aanpak die de lokale economie van binnenuit versterkt. Community Wealth Building (CWB) biedt hiervoor een strategie die via vijf kernpijlers een effectief antwoord formuleert op de geconstateerde knelpunten. Hieronder wordt uiteengezet hoe deze pijlers zich manifesteren en waarom zij een passende oplossing bieden voor Noord.

2.1. Lokale Inkoop en de Rol van Ankerorganisaties: Waarde Binnenboord Houden

Een centraal uitgangspunt van Community Wealth Building (CWB) is dat het inkoopbeleid van ankerorganisaties, zoals het stadsdeel zelf, woningcorporaties en zorg- en onderwijsinstellingen, hefbomen zijn om de lokale economie van binnenuit te versterken. De logica is dat de aanzienlijke, reeds bestaande bestedingen van deze diep in Noord gewortelde instellingen bewust worden gericht op Noordse bedrijven (MKB, coöperaties en sociale ondernemingen). Hierdoor wordt het weglekken van economische waarde direct tegengegaan en blijft een groter deel van de uitgegeven euro's binnen Noord circuleren, wat een lokaal multiplier-effect creëert.

Deze aanpak versterkt niet alleen het lokale ondernemerschap en de continuïteit van Noordse bedrijven, maar kan via aanbestedingen ook direct bijdragen aan het creëren van werkgelegenheid en leerwerkplekken voor Noorderlingen. Dit transformeert ankerorganisaties van passieve consumenten naar actieve partners in de lokale welvaartscreatie in ons stadsdeel.

2.2. Bevorderen van Lokale Circulering van Geldstromen: Een Multiplier voor de Buurt

Deze pijler richt zich op het maximaliseren van de tijd dat geld binnen de lokale economie blijft en opnieuw wordt uitgegeven, wat een lokaal multiplier-effect creëert. Dit is een direct antwoord op het probleem dat geldstromen de wijken te snel weer uitvloeien en biedt een concrete invulling aan het leidende principe "Geldstromen in de wijk houden" uit de 'Noordse Uitvoeringsagenda Werk & Bestaanszekerheid'. Concreet kan dit in Amsterdam Noord worden bevorderd door interventies zoals het versterken van lokale toeleveringsketens tussen Noordse bedrijven en het ondersteunen van ondernemingen (MKB, sociale ondernemingen, coöperaties zoals wijkwerkcoöperatie De Bol) die winst lokaal herinvesteren. Deze acties versterken de buurteconomie, verhogen de lokale koopkracht en dragen bij aan het verminderen van armoede en kansenongelijkheid.

2.3. Democratische Bedrijfsmodellen en Democratisering van de Economie: Eigenaarschap en Invloed voor de Gemeenschap

CWB stimuleert ondernemingsvormen en economische structuren waarin eigendom, zeggenschap en opbrengsten breder worden gedeeld binnen de gemeenschap en de buurt. Dit gaat over het ondersteunen van (wijk)coöperaties, zoals de wijkwerkcoöperatie De Bol, maar ook over het bevorderen van medewerkersparticipatie en maatschappelijke verankering binnen het bredere MKB. Deze pijler biedt een krachtig antwoord op het ervaren gebrek aan vertrouwen en de behoefte aan meer economische zeggenschap door bewoners en werknemers een actievere en eigenaarsrol te geven. Het kan de continuïteit van lokaal geworteld MKB borgen en draagt bij aan het aanpakken van kansenongelijkheid door winsten en kansen eerlijker te verdelen. Bovendien kan het de organisatiegraad van ondernemers versterken door collectieve en samenwerkingsgerichte modellen te stimuleren.

2.4. Ontwikkelen van een Lokale Financiële Infrastructuur: Kapitaal ten Dienste van de Gemeenschap

Het opbouwen van een toegankelijke en gemeenschapsgerichte financiële infrastructuur is essentieel om de andere CWB-pijlers te ondersteunen. Dit adresseert het huidige gebrek aan passende financiering voor Noordse initiatieven die primair gericht zijn op lokale en maatschappelijke meerwaarde. Door bijvoorbeeld de oprichting van lokale (investerings)fondsen of het faciliteren van community finance, kan kapitaal worden gemobiliseerd en ingezet op een manier die aansluit bij de behoeften van specifiek Noordse ondernemers (MKB, sociaal, coöperatief) en de bredere gemeenschap. De Aanpak Noord signaleert al de zoektocht naar alternatieve financieringsbronnen en overweegt een separaat investeringsfonds. Een dergelijke infrastructuur versterkt de lokale circulering van geldstromen en biedt het MKB de middelen om te innoveren en te groeien op een manier die past bij de gemeenschapseconomie.

De synergie tussen deze vijf CWB-pijlers biedt een coherent en effectief antwoord op de complexe en samenhangende uitdagingen in Amsterdam Noord. Door niet alleen te focussen op symptoombestrijding, maar op het herstructureren van de lokale economische fundamenten, legt CWB de basis voor een economie die daadwerkelijk lokaal verankerd, inclusief en democratisch is, en die de brede welvaart van alle Noorderlingen dient.

3 Huidige Inzet op Gemeenschapseconomie en CWB vanuit de Aanpak Noord

Dit hoofdstuk geeft een feitelijk overzicht van de huidige aanpak en de wijze van implementatie, om zo een helder beeld te schetsen van de huidige inzet op het gebied van CWB vanuit de Aanpak Noord.

3.1. Strategische Elementen van de Huidige Aanpak

De huidige strategie voor CWB binnen de Aanpak Noord is basaal en bestaat uit drie kernelementen:

1. Informatieverstrekking en Bewustwording: Er worden laagdrempelige en gratis informatieavonden georganiseerd die raken aan thema's binnen Community Wealth Building. Deze avonden, verspreid via informele netwerken, worden bijgewoond door een verscheidenheid aan bewonersinitiatieven en buurtondernemers in Noord. Ze dienen bovenal als een eerste kennismaking ('primer'), zodat initiatieven zelfstandig kunnen nagaan of zij CWB-onderdelen in hun werkwijze kunnen incorporeren.

2. Ondersteuning van (Coöperatieve) Bewonersinitiatieven: Bewonersinitiatieven die, op basis van de verstrekte informatie, de ambitie hebben zich te ontwikkelen tot een coöperatief binnen het CWB-gedachtegoed, ontvangen ondersteuning vanuit de Aanpak Noord. Deze ondersteuning bestaat voornamelijk uit de inkoop van externe expertise om deze doorontwikkeling aan te jagen. Er is momenteel geen formeel afwegingskader om te bepalen welke initiatieven hiervoor in aanmerking komen; de selectie wordt feitelijk gemaakt door de programmamanager Buurteconomie op basis van de inschatting van een kansrijke geldstroom (preferentieel vanuit een ankerorganisatie) en de potentie om tot een levensvatbare businesscase te komen zonder voortdurende afhankelijkheid van ondersteuning. Concrete voorbeelden van initiatieven die momenteel ondersteuning ontvangen zijn Buurthuis de Bol (met een beoogde schoonmaak- en cateringcoöperatie), Vrouwen aan het IJ (cateringcoöperatie), en Stichting Noorderpark (ontwikkeling van een groencoöperatie via Right to Challenge).

3. Faciliteren van Koppelingen met Ankerorganisaties: Het stadsdeel speelt een makelaarsrol door potentiële buurtcoöperaties te koppelen aan beoogde ankerorganisaties die mogelijk diensten kunnen afnemen. Hierbij wordt ook een initiërende rol vervuld door als betrouwbare partner ankerorganisaties op de mogelijkheden en voordelen van samenwerking met deze lokale initiatieven te wijzen. Momenteel beoogt Doras een deal te sluiten a €185.000 met coöperatie de BOL en Vrouwen aan 't IJ.

3.2. Implementatie, Capaciteit en Middelen

De uitvoering van deze CWB-activiteiten wordt verzorgd door de programmamanager Buurteconomie van de Aanpak Noord, in samenwerking met de programmamanager Sociaal van de Aanpak Noord. De specifiek aan CWB toebedeelde ambtelijke capaciteit is zeer beperkt, naar schatting circa 0,08 fte. Deze beperkte capaciteit leidt ertoe dat er niet wordt gebouwd aan een structurele, gestandaardiseerde en geborgde werkwijze. In plaats daarvan wordt spontaan initiatief van onderop gefaciliteerd en vraag-gericht ondersteund, met name via de inkoop van expertise.

De financiering voor deze inzet komt uit incidentele middelen die beschikbaar zijn binnen de Aanpak Noord, gefinancierd vanuit coalitiemiddelen. Deze middelen zijn geoormerkt als ‘Versterken bewonersbetrokkenheid, bewonersplatforms en publiek-collectieve samenwerkingen’. De inzet op CWB valt hieronder omdat het bijdraagt aan zowel de versterking van bewonersbetrokkenheid als aan publiek-collectieve samenwerkingen.

4 Naar een Gedragen en Effectieve CWB-Strategie: Bestuurlijke Positionering en Eigenaarschap

De voorgaande hoofdstukken hebben een beeld geschetst van de sociaaleconomische uitdagingen in Amsterdam Noord, de potentie van Community Wealth Building (CWB) als strategisch antwoord hierop, en de huidige, nog prille, inzet op dit vlak binnen de Aanpak Noord. Duidelijk is geworden dat de geschetste problematiek een integrale en structurele aanpak vereist. CWB biedt hiervoor concrete en effectieve hefbomen die aantoonbaar aansluiten bij bestaande bestuurlijke agenda's zoals de 'Agenda Economie Stadsdeel Noord', de 'Noordse Uitvoeringsagenda Werk & Bestaanszekerheid'.

Een succesvolle transitie van de huidige, meer incidentele, activiteiten naar een duurzaam en impactvol CWB-programma vraagt echter om een expliciete bestuurlijke positionering en een heldere verdeling van verantwoordelijkheden. Zonder dit dreigt de inzet gefragmenteerd te blijven en de potentie van CWB onvoldoende benut te worden.

De CWB-pijlers, namelijk lokale inkoop en de rol van ankerorganisaties, lokale circulatie van geldstromen, democratische bedrijfsmodellen en economische democratisering, en een lokale financiële infrastructuur, raken, zoals toegelicht in hoofdstuk 3, aan de kern van meerdere bestuurlijke portefeuilles.

De effectiviteit van een CWB-strategie in Noord zal in hoge mate afhangen van de synergie tussen deze portefeuilles en de mate waarin bestuurders gezamenlijk de verantwoordelijkheid nemen voor de verschillende onderdelen. Dit vraagt om een open gesprek over hoe het Dagelijks Bestuur zich collectief en individueel wenst te verhouden tot deze aanpak. Het gaat hierbij niet om het verdelen van taken, maar om het creëren van een gezamenlijke visie en een gedeeld commitment om de economische structuren in Noord ten gunste van de gemeenschap te veranderen. De lopende stedelijke verkenningen rond het bredere thema "Gemeenschapseconomie" onderstrepen bovendien de toekomstige relevantie en het strategisch belang van een duidelijke positionering op dit vlak, ook met het oog op de volgende bestuursperiode.

Dit brengt ons tot de kernvraag die nu voorligt aan het Dagelijks Bestuur:

Gegeven de geschetste uitdagingen in Noord en de potentie van Community Wealth Building als strategisch antwoord: Hoe ziet het Dagelijks Bestuur zijn gezamenlijke en individuele rol in het vormgeven en dragen van een effectieve CWB-strategie voor Amsterdam Noord, en welke concrete afspraken zijn nodig om reëel bestuurlijk eigenaarschap en een succesvolle implementatie te waarborgen?

Een antwoord op deze vraag, voortkomend uit een strategische dialoog binnen het bestuur, zal de basis leggen voor de volgende fase: het ontwikkelen van een concreet, gedragen en effectief programma voor gemeenschapseconomie en CWB in Noord, inclusief een plan voor de benodigde middelen, ambtelijke capaciteit en organisatorische inbedding.